

Er den danske selvstændighedskultur i forfald?

▼ AF CHEFKONSULENT MALTHER MUNKØE

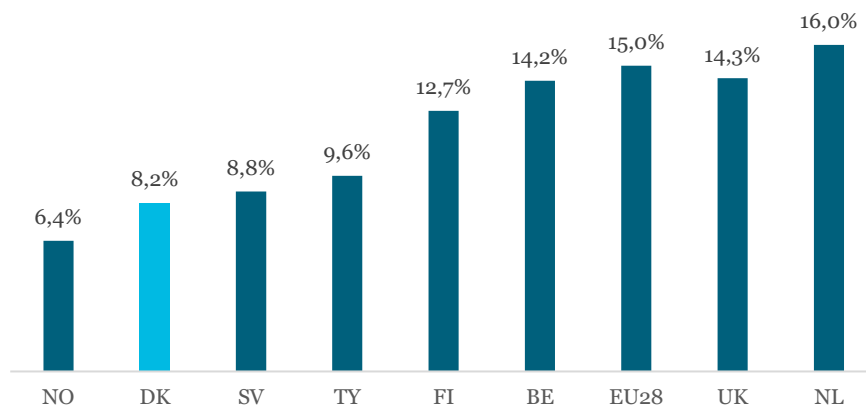
Kun i Norge er der færre selvstændige

Andelen af beskæftigede, som er selvstændige, er væsentligt lavere i Danmark end i andre EU-lande. Også i vores to nabolande, Sverige og Tyskland, såvel som Finland, Holland og Storbritannien som vi ellers ofte sammenligner os med, er andelen langt højere. Kun i Norge finder man en lavere andel selvstændige blandt alle EU-landene.

Danmark har den næstlaveste andel selvstændige i EU

Figur 1

Andel af de beskæftigede, som er selvstændige, 2015

Kilde: Dansk Erhverv pba. Eurostat

Note: Opgørelsen er lavet på baggrund af Labour Force survey. 15-64 årige

Anm.: Andel er inkl. medhjælpende ægtefæller

Konsekvenser er vigtigere end årsager

Der er næppe nogen tvivl om, at noget af det vi ser afspejlet i tallene er at de nordiske lande har en usædvanlig stor offentlig sektor, hvor især mange velfærdsopgaver varetages af stor offentlige organisationer i stedet for private entreprenører, hvor der vil være mange selvstændige enkeltmandsvirksomheder (fx dagplejemødre) eller andre lignende mindre private foretagender.

Omvendt er der også store offentlige sektorer i eksempelvis Sverige og Finland. Under alle omstændigheder er spørgsmålet måske ikke så meget de historiske og strukturelle årsager, men mere hvilke konsekvenser det har, at vi møder færre selvstændige i dagligdagen, at vores børn går i skole med færre andre børn hvis forældre kun har sig selv at takke for succes eller fiasko, og lønmodtagermentaliteten på godt og ondt fylder mere i vores land. En selvstændighedskultur, hvor man står med en betydelig risiko hvis det går dårligt, men høster frugterne af ens succes, og hvor det at få nye ideer og udfordre

status quo.

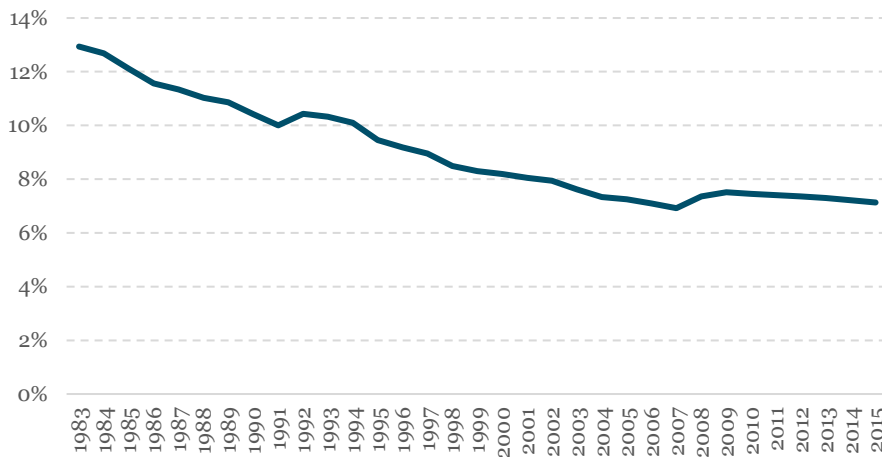
Man kan ikke anvise én procentandel som den optimale. Det er ikke nødvendigvis sådan, at alting bliver bedre, hvis det også var 15,5 pct. af de danske beskæftigede, der var selvstændige, ligesom i Holland. Det er helt åbenlyst heller ikke sådan, at selvstændige nødvendigvis er mere produktive og værdiskabende end lønmodtagere, ligesom virksomheder med mange ansatte er en succesfuld organisationsformⁱ og en forudsætning for eksempelvis at danske virksomheder kan opleve stor eksportsucces og blive globale spillere, eller indrette en større produktion end en enkelt person kan gøre.

Men det er vigtigt at vi reflekterer over, hvilke effekter det har, og om vi måske er ved at miste en "selvstændighedskultur" – og har brug for at gå nye veje for at fastholde den? Har det eksempelvis som konsekvens at vi er mindre risikovillige, mindre interesserede i at kaste os ud i nye projekter som iværksættere eller tage job i en spændende startup virksomhed, eller rejse til udlandet hvis det er dér, vores karrieremuligheder er bedst?

Set over tid er andelen af selvstændige i Danmark dykket fra omkring 13 pct. til omkring 7-8 pct. Der har altså fundet et betydeligt skifte sted i erhvervsstrukturen over de seneste ca. 30 år.

Figur 2

Andel af de beskæftigede, som er selvstændige, 1983 - 2015

Andelen af selvstændige er faldet betydeligt de sidste 25 år

Kilde: Dansk Erhverv pba. Danmarks Statistik

Note: Opgørelsen er lavet ud fra RAS snarere end Labour Force Survey, hvilket er mere præcist men ikke internationalt sammenligneligt. Derfor afviger den en smule fra opgørelsen i figur 1.

Der er i tidens løb foretaget en række større og mindre revisioner af opgørelsen af selvstændige, såvel som det samlede antal beskæftigede, og den viste tidsserie samler således i princippet nogle dataserier, der ikke er fuldt og helt sammenlignelige over tid. Eksempelvis var der væsentlige databrud i 2002 og 2008ⁱⁱ. Det ændrer dog næppe ved at den samlede tendens, som viser et betydeligt fald i andelen af beskæftigede, der er selvstændige

Anm.: Andel er inkl. medhjælpende ægtefæller

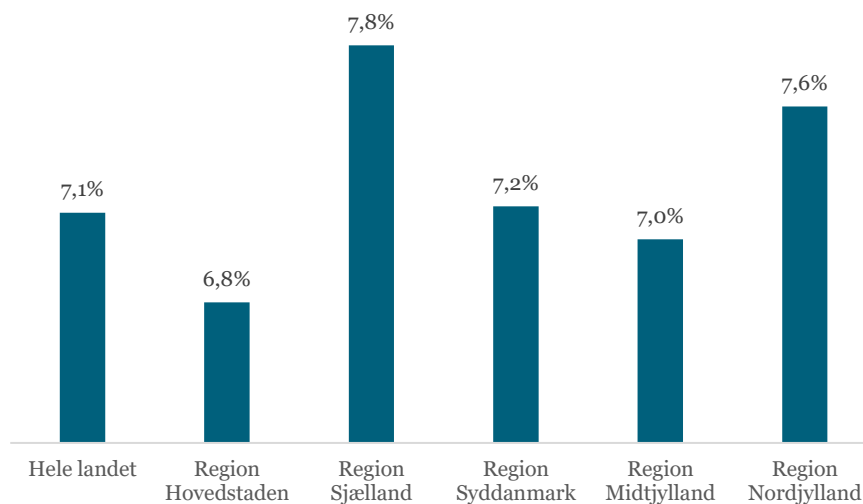
Visse regionale forskelle

Det er nyttigt at betragte forskelle på tværs af landet geografisk set i forhold til, hvor mange der er selvstændige. Og ligesom når man sammenligner Danmark med udlandet og ser på udviklingen over tid er det svært at befri sig for tanken om, at det over lang tid kan have betydning for et land eller en befolkning om der er mange eller få selvstændige.

Der er overordnet set ikke så store forskelle mellem landets fem regioner, men andelen af selvstændige er dog lidt højere i Region Sjælland og Region Nordjylland end i de andre tre regioner.

Figur 3

Andel af de beskæftigede, som er selvstændige, fordelt på region, 2015

Relativt små forskelle på tværs af regionerne

Kilde: Dansk Erhverv pba. Danmarks Statistik

Note: Opgørelsen er lavet ud fra RAS snarere end Labour Force Survey, hvilket er mere præcist men ikke international sammenligneligt. Derfor afviger den en smule fra opgørelsen i figur 1.

Anm.: Andel er inkl. medhjælpende ægtefæller

Væsentlige forskelle på tværs af kommunerne

Ser man i stedet på landets 98 kommuner træder forskellene tydeligere frem. Fra 22,1 pct. på Læsø til 4,8 pct. i Glostrup og Tårnby er der altså meget markante forskelle på, hvor stor en andel af de beskæftigede som er selvstændige.

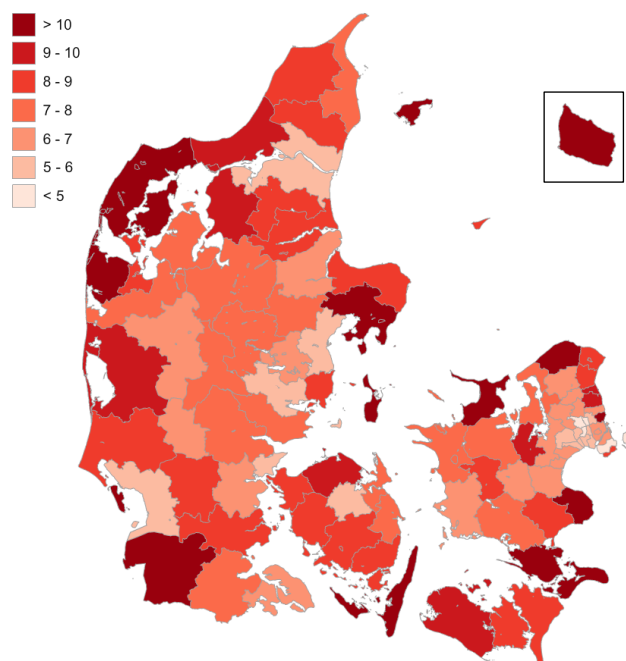
Det er tydeligt og ikke overraskende, at andelen af selvstændige er højest i kommuner med en del turisme fx på vestkysten og øerne, og tilsvarende lavest i områder med mange store virksomheder som fx Tårnby (Københavns Lufthavn) og i Storkøbenhavn og de andre store byområder, Aalborg, Aarhus og Odense, hvor der vil bl.a. kan være særligt mange offentlige arbejdspladser. Se også tabel 1 på næste side for en oversigt.

Men selvom det på mange måder har logiske forklaringer ændrer det ikke ved, at det er vigtigt at overveje, om det har nogle konsekvenser at Danmark generelt – og især nogle bestemte dele af Danmark – relativt set har færre og aftagende antal selvstændige.

Flest selvstændige i udkantsområder, færrest i de store byområder

Figur 4

Andel af beskæftigede, som er selvstændige, fordelt på kommune, 2015. Ptc.

Kilde: Dansk Erhverv pba. Danmarks Statistik
Anm.: Andel er inkl. medhjælpende ægtefæller

Tabel 1

Andel af de beskæftigede, som er selvstændige, fordelt på kommune, 2015

	Andel		Andel
Hele landet	7,1%	Langeland	12,8%
København	6,1%	Middelfart	8,1%
Frederiksberg	6,7%	Nordfyns	9,6%
Dragør	8,3%	Nyborg	7,1%
Tårnby	4,8%	Odense	5,1%
Albertslund	5,1%	Svendborg	8,0%
Ballerup	4,7%	Ærø	16,1%
Brøndby	5,8%	Billund	6,8%
Gentofte	10,8%	Esbjerg	5,8%
Gladsaxe	5,6%	Fanø	13,6%
Glostrup	4,8%	Fredericia	5,1%
Herlev	4,9%	Haderslev	8,1%
Hvidovre	5,1%	Kolding	6,4%
Høje-Taastrup	5,1%	Sønderborg	6,1%
Ishøj	5,4%	Tønder	11,2%
Lyngby-Taarbæk	7,0%	Varde	8,5%
Rødovre	5,3%	Vejen	8,6%
Vallensbæk	5,9%	Vejle	7,1%
Allerød	6,8%	Aabenraa	7,9%
Egedal	6,2%	Favrskov	7,4%
Fredensborg	8,9%	Hedensted	7,9%
Frederikssund	7,8%	Horsens	5,7%
Furesø	6,7%	Norrdjurs	8,9%
Gribskov	11,2%	Odder	8,0%
Halsnæs	7,2%	Randers	6,2%
Helsingør	8,7%	Samsø	17,9%
Hillerød	6,9%	Silkeborg	7,6%
Hørsholm	9,6%	Skanderborg	7,0%
Rudersdal	9,5%	Syddjurs	10,4%
Bornholm	10,8%	Aarhus	5,5%
Greve	6,0%	Herning	6,5%
Køge	6,4%	Holstebro	7,7%
Lejre	9,2%	Ikast-Brande	7,5%
Roskilde	6,5%	Lemvig	10,2%
Solrød	6,8%	Ringkøbing-Skjern	9,1%
Faxe	8,8%	Skive	8,0%
Guldborgsund	8,8%	Struer	8,7%
Holbæk	7,8%	Viborg	7,7%
Kalundborg	8,0%	Brønderslev	8,3%
Lolland	9,6%	Frederikshavn	7,2%
Næstved	7,3%	Hjørring	8,8%
Odsherred	10,8%	Jammerbugt	9,4%
Ringsted	6,9%	Læsø	22,1%
Slagelse	6,9%	Mariagerfjord	8,6%
Sorø	8,6%	Morsø	10,4%
Stevns	10,0%	Rebild	8,9%
Vordingborg	10,0%	Thisted	10,6%
Assens	8,8%	Vesthimmerlands	9,3%
Faaborg-Midtfyn	9,0%	Aalborg	5,1%
Kerteminde	7,7%		

Kilde: Dansk Erhverv pba. Danmarks Statistik

Note: Opgørelsen er lavet ud fra RAS snarere end Labour Force Survey, hvilket er mere præcist men ikke internationalt sammenligneligt. Derfor afviger den en smule fra opgørelsen i figur 1.

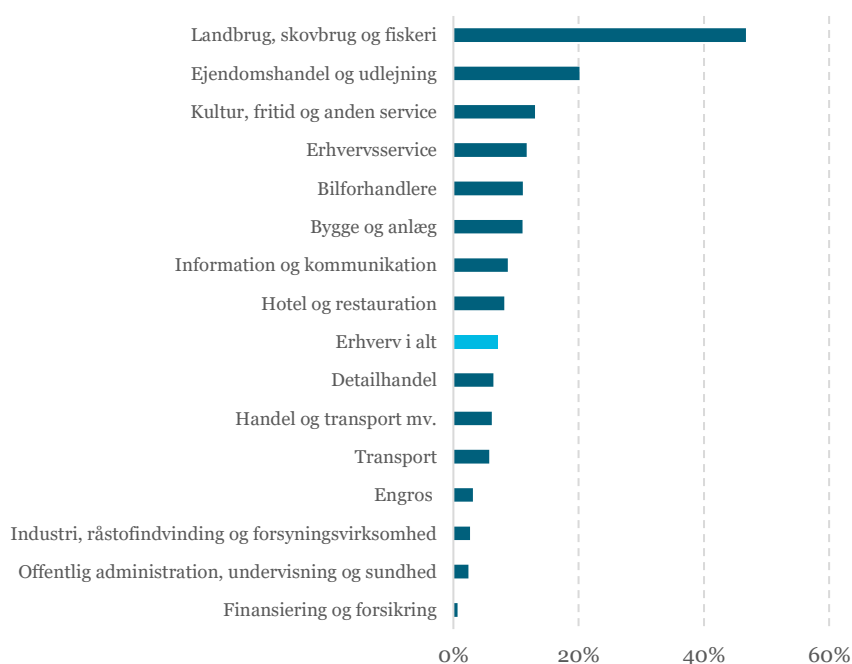
Anm.: Andel er inkl. medhjælpende ægtefæller

Ser man på tværs af brancher er andelen af selvstændige højest inden for landbrug, skovbrug og fiskeri, hvilket naturligt nok afspejler de mange selvstændige landmænd og måske også en landbrugstradition, hvor hver mand havde sin bedrift i stedet for at indgå i store virksomheder med mange farme og gårde. Der er færrest inden for forsikring og finansiering, hvilket givetvis afspejler at det kræver stor kapital og at man kan overbevise kunderne om at man kan honorere fx indskud for at drive eksempelvis bankvirksomhed.

Det understreger, at der på mange måder er naturlige årsager til forskellene i selvstændighedsdynamikker, og at ændringerne over tid også i et vist omfang kan afspejle forskydninger imellem brancherne. Dog skal vi længere tilbage end 1983 (jf. figur 2) før Danmark for alvor var et landbrugs- og fiskerisamfund. Så i den forstand kan man givetvis antage, at "selvstændighedskulturen" har været aftagende væsentligt længere, end vi har gode statistiske data for tilbage i tid.

Figur 5

Andel af de beskæftigede, som er selvstændige, fordelt på kommune, 2015

Kilde: Dansk Erhverv pba. Danmarks Statistik

Note: Opgørelsen er lavet ud fra RAS snarere end Labour Force Survey, hvilket er mere præcist men ikke internationalt sammenligneligt. Derfor afviger den en smule fra opgørelsen i figur 1.

Anm.: Andel er inkl. medhjælpende ægtefæller

▼ OM DETTE NOTAT

”Er den danske selvstændighedskultur i forfald?” er Dansk Erhvervs analysenotat nummer 29 i 2017. Redaktionen er afsluttet den 12. juli.

▼ OM DANSK ERHVERVS ANALYSENOTATER

Dansk Erhverv udarbejder løbende analyser, som samles i analysenotater. Ambitionen er at udgøre et kvalificeret og anvendeligt beslutningsgrundlag i forhold til væsentlige, aktuelle udfordringer på alle områder, som har betydning for dansk erhvervsliv og den samfundsøkonomiske udvikling. Det er tilladt at citere fra Dansk Erhvervs analysenotater med tydelig henvisning til Dansk Erhverv.

▼ KVALITETSSIKRING

Troværdigheden af tal og analyser fra Dansk Erhverv er afgørende. Dansk Erhverv gennemfører egne spørgeskemaundersøgelser i overensstemmelse med de internationalt anerkendte guidelines i ICC/ESOMAR, og alle analyser og beregninger gennemgår en kvalitetssikring.

▼ KONTAKT

Henvendelser angående analysens konklusioner kan ske til chefkonsulent Malthe Munkøe på mmm@danskerhverv.dk eller tlf. 3374 6510.

Henvendelser angående erhvervspolitik generelt og herunder i forhold til danskernes mentalitet og betydning for erhvervslivet af en svækket selvstændighedsmentalitet kan ske til underdirektør Geert Laier Christensen på glc@danskerhverv.dk eller tlf. 3374 6526.

Henvendelser angående iværksætteri kan ske til konsulent Sigurd Madsen på ssm@danskerhverv.dk eller tlf. 3374 6268.

▼ NOTER

ⁱ Coase, Ronald (1937) The Nature of the Firm. *Econometrica* 4 (16) 386 - 405

ⁱⁱ <http://www.dst.dk/da/TilSalg/Forskningsservice/Dokumentation/hoekvalitetsvariable/befolkningens-tilknytning-til-arbejdsmarkedet--ras-/socstil-kode>